

**GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ÚTKERESÉS
ÉSZAK-NÓGRÁDBAN: A SZÉCSÉNYI KISTÉRSÉG**

**AN ECONOMIC AND SOCIAL QUEST IN NORTHERN
NÓGRÁD: THE SZÉCSÉNY SUB-REGION**

ENGELBERTH István – SÁGI Judit

Kulcsszavak: Európai Unió, határ menti térségek, Nógrád megye, régió, Szécsény
Keywords: European Union, Nógrád county, peripheral areas, region, Szécsény,

JEL kód: R11, R58, J11.

Összefoglalás

Magyarország peremterületei – elsősorban az észak- és kelet-magyarországi határ menti térségek – számtalan gazdasági és társadalmi problémával rendelkeznek. Folyamatos leszákadásban vannak az ország fejlettebb, de az Európai Unió más területeihez képest is. A tanulmány arra keresi a választ, hogy miként változott egy észak-nógrádi térség, a szécsényi kistérség helyzete Magyarország uniós csatlakozása óta. Az elmúlt években számos fejlesztés történt a térségben. A terület felmérésére, a helyzetértékelésre lehetőséget adnak a Központi Statisztikai Hivatal statisztikai adatai, kiemelten a legutóbbi, 2011-es népszámlálás mutatói. Ezek felhasználásával áttekinthető, hogy az elmúlt évek fejlesztései, vajon elérték-e azokat a hatásokat, melyeket korábban megcéloltak?

A tanulmány azokat a főbb problémák tárgyalja, melyek kiemelt jelentőséggel bírnak a térség jövője szempontjából: a romló demográfiai helyzet, a munkanélküliség alakulása, a lassan összeomló ingatlanpiac, a fejlesztések gerincét adó idegenforgalmi célú beruházások, az önkormányzatok meghatározó szerepe a fejlesztések terén. A régióban számos olyan folyamat tapasztalható, melyek újnak, „szokatlanoknak” tekinthetőek a korábbiakhoz képest. A jövőben hasznos lehet ezeket más hasonló térségekben is a vizsgálat tárgyává tenni, ami pontosíthatja helyzetük megítélését, így a kiút megtalálásának lehetőségét segítheti. A tanulmányban a helyzetértékelés alapján megfogalmazásra kerülnek javaslatok, a kistérség és benne Szécsényi fejlesztési elképzeléseibe.

Summary

The peripheral areas of Hungary – mainly those at the northern and eastern Hungarian borders – are struggling with several economic and social challenges. These are constantly lagging behind the more developed regions of the country, and of the European Union. The study examines how a small Nograd town, Szécsény, and its region have changed since joining the EU. There have been several developments in the region, which can be assessed by using the data of the Hungarian Central Statistical Office, and thereby, the data of the 2011 census. With these data, answers can be given to the question of whether the previous years' developments could have achieved the results that had been targeted by local agents?

This study focuses on those main issues that crucially influence the future of the region, namely: worsening demographical situation, unresolved unemployment, the drying up of real estate markets, tourism-focused infrastructural developments, and the leading role of municipalities in these developments. There are several trends that can be recognised in the region that are new and unusual, compared to past trends. The future examination of these trends might be useful in depicting their situation, and thus finding a suitable way out. By evaluating the situation, suggestions about the development plans of the sub-region, and within this, about Szécsény, are put forward in this study.

Bevezetés

Szécsény és térsége – benne az ott élők – a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági átalakulásának vesztesei. Ezt alapvetően határozta meg a múltból örökölt, nehezen modernizálódó gazdasági szerkezet és az ehhez illeszkedő társadalmi környezet. A fejlődést gátolja a kedvezőtlen gazdaságföldrajzi elhelyezkedés és a fejletlen közlekedési infrastruktúra. A gondokat fokozzák az országosnál is kedvezőtlenebb népesedési mutatók. A tőke elkerüli a térséget, amit külső források – jellemzően pályázatok – bevonásával

igyekeznek pótolni a helyi szereplők. Ebben kiemelt súlyúvá váltak az önkormányzatok. Ez jelzi, hogy a helyi vállalkozások nem képesek külső források bevonásával sem a fejlődést segíteni. A térség alapvetően agrárjellegű, az ipari termelésnek hagyományai alig vannak, azok is szinte kizárólag a térségi központ Szécsényben. A lakosság jelentős része ingázik munkahelyére, vagy helyben a mezőgazdaságban próbál megélhetést találni, illetve munkanélküli, újabban közmunkás.

A Nógrád megye nyugati felében található Ipoly menti kistérség területe 277,68 km², népsűrűsége pedig 69 fő/km² volt (KSH, 2013). Lakónépessége tíz év alatt 6%-kal a 2003-as 20 261 fő után 2013-ra 19 096 főre csökkent.² A térséghez egy város (Szécsény) és 12 község tartozik. A központnak számító város lakónépessége tíz év alatt 6392 főről (2003) 5983-re (2013) csökkent. A 12 községből hatnak a lakosság száma nem haladja meg az 1000 főt, a haté pedig a kétezret.

A Szécsényi Járás, mint közigazgatási terület a járások 1983. évi megszüntetése előtt is létezett 1978-ig, és székhelye 1886 óta mindvégig Szécsény volt. A járás és a szécsényi kistérség – mint statisztikai és területfejlesztési egység – között, mindössze egy település a különbség: Szalmatercs. A KSH statisztikai mutatói többnyire mind kistérségi, mind járási szinten rendelkezésre állnak. (2011. Évi Népszámlálás Területi adatok: Nógrád megye, 2013)

A tágabb környezet: Leszakadó Nógrád megye

A több szempontból elmaradott kistérségnek fejlődését nehezíti, hogy tágabb környezete Nógrád megye hazánk egyik legfejletlenebb területe. Nógrád – bár a szocialista években a közepesen fejlett megyék táborához tartozott – napjainkra az egy lakosra jutó bruttó hazai termék tekintve az utolsó helyen áll a megyék közötti rangsorban. A lemaradás azonban nem csak a többi megyéhez viszonyítva növekedett az elmúlt időszakban. Ha Nógrádot elhelyezzük a 20 legelmaradottabb európai uniós régió rangsorába, látható hogy relatív helyzete romlott a 2004-es EU-csatlakozás óta, tulajdonképpen a legszegényebb bolgár és román régiók fejlettségével alá került (1. táblázat.), és Albániával került egy szintre. (Eurostat, 2015.)³ Mindeközben a szomszédos kelet-szlovákiai régió – Kassa és tágabb környéke – viszont már nincs a legszegényebb térségek között, miközben 2004-ben még ott volt.

Nógrád megyének a gazdasága és társadalma kétarcú. Még a keleti rész jobbára ipari jellegű, ma erős depresszióban lévő terület, addig a megye nyugati részén dominánsabb a mezőgazdaság, amihez egy kevésbé nyersanyag- és energiaigényes ipar társul. Társadalmilag Kelet-Nógrádot a munkástársadalom és az ebből táplálkozó hagyományok határozzák meg, még a megye nyugati területeit a múltból eredően a katolikus vallás súlya, az agrárium, és egy viszonylag széles polgári réteg (Balassagyarmat) jellemzi. A

² A térség népessége 1980-ban volt még 22 273 fő volt.

³ GDP per capita in PPS, Index (EU28 = 100) Data from 1st of June 2015. <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

szécsényi kistérség ez utóbbihoz tartozik. (A 2011-es népszámlálás szerint a népesség 72%-a katolikus vallású volt a Szécsényi Járásban.) A kibontakozást akadályozza, hogy a nagyon súlyos válságban lévő megyeszékhely – az egykori nehézipari „fellegrár”, – Salgótarján nem tud a térség innovációs központja lenni. Központi szerepe, vonzereje a megye nyugati részén alig érződik, a rétsági, a balassagyarmati és a szécsényi térségek is egyre inkább Közép-Magyarországhoz, illetve a fővároshoz kapcsolódnak.

A szécsényi kistérség alapvetően mezőgazdasági jellegű, az ipari termelésnek hagyományai alig vannak. Szécsény városán kívül alig található számottevő ipari tevékenység, a lakosság ingázik munkahelyére, vagy helyben, a mezőgazdaságban próbál megélhetést találni, illetve munkanélküli, napjainkban egyre inkább közmunkás. Jól mutatja a kistérség gazdasági súlyát, hogy a megyei export árbevételéből a részesedése az 1%-ot sem érte el 2012-ben. (Top 50 Nógrád Megye 2013, p.20.)

1. táblázat. A 20 legszegényebb régió az EU-ban 2013-ben, az egy főre eső regionális GDP alapján (vásárlóerő-paritás szerint, EU28 átlag = 100)

Sorszám	Régió	Ország	GDP uniós átlagának százalékában*
1.	Mayotte	FR	27 (n.a)
	Nógrád megye	HU	29 (34)*
2.	Severozapaden	BG	30 (27)
3.	Severen tsentralen	BG	31 (27)
4.	Yuzhen tsentralen	BG	32 (27)
5.	Nord-Est	RO	34 (23)
6.	Yugoiztochen	BG	37 (32)
7.	Severoiztochen	BG	35 (31)
8.	Észak-Magyarország	HU	40 (41)
9.	Sud-Vest Oltenia	RO	41 (28)
9.	Sud-Muntenia	RO	41 (29)
11.	Észak-Alföld	HU	42 (41)
12.	Dél-Dunántúl	HU	45 (44)
12.	Dél-Alföld	HU	45 (45)
12.	Sud-Est	RO	45 (31)
15.	Nord-Vest	RO	47 (32)
16.	Lubelskie	PL	48 (35)
16.	Podkarpackie	PL	48 (35)
16.	Warmińsko-Mazurskie	PL	48 (39)
19.	Podlaskie	PL	49 (38)
19.	Swietokrzyskie	PL	49 (39)

Forrás: Eurostat, 2015. Regional GDP - GDP per capita in the EU in 2013

* zárójelben a 2004-es adatok alapján

Kedvezőtlen gazdaságföldrajzi elhelyezkedés

A közel 19 ezer fős kistérség „beszorult” a megye két nagyvárosa Balassagyarmat és Salgótarján közé, melyek maguk is hasonló válságjelenségekkel küzdenek, mint Szécsény. A terület a szlovák határ mentén fekszik, de az ebből fakadó előnyöket nem tudja kihasználni. A határ sokáig elválasztott észak felé, de pezsgő, valódi gazdasági-társadalmi kapcsolatok a szomszédos ország felé napjainkban is alig léteznek.

A város és régiójának közlekedési infrastruktúrája, ezzel megközelíthetősége rendkívül rossz. A vasúthálózat fejletlensége miatt a személy- és a teherforgalomban a közúthálózat játszik meghatározó szerepet. A fővárostól – így a fő közlekedési útvonalaktól – a kisváros mintegy 100 km-re fekszik. Budapest elérése 1,5-3 órát vesz igénybe: személygépkocsival 1,5 óra, autóbusszal körülbelül 2 óra, vasúton 2,5-4 óra. Szécsény a Balassagyarmat-Ipolytarnóc vasútvonalon fekszik, térségének 13 településből csak háromnak van vasúti összeköttetése az ország más tájaival Balassagyarmaton keresztül. A vonalon mindenütt sebességkorlátozás van érvényben. A XXI. század küszöbén így nem lehet versenyképesen a piacra juttatni a termékeket. (A XIX. századi építése idején gyorsabban lehetett közlekedni, mint most!) Bár a megyei fejlesztési program megfogalmazza a 81-es számú, a Somoskőújfalu-Salgótarján-Hatvan vonal felújítását, de nem tesz említést az Ipoly-völgyi vasút sorsáról. Ez azért is „érdekes”, mert az elmúlt években felmerült a megszüntetése. Reális a veszélye, hogy a jövőben a vasútvonalon felszámolja a MÁV a közlekedést, amit a csökkenő utasforgalom indokolhat is. 2012 óta már csak napi 4 vonatpár közlekedik a vonalon.

A Szécsényben lévő ipari terület kijelölését a kilencvenes években éppen a vasút közelsége adta. Egy gyertyaüzem megtelepedésének az egyik indoka éppen az volt, hogy a szállításba be tudják vonni a vasutat. (Ez nem valósult meg, a termékeket szállító kamionok a városon haladnak át évek óta). Egy fejlesztés felgyorsíthatná az országos főútvonalak elérését, illetve segítheti új vállalkozások megjelenését is a térségben. Ugyanakkor racionálisabb lehet, ha a kialakult helyzetet a térség másféleképpen használná fel. A térség társadalmi-politikai erői egy esetleges „vasútmegszüntetésért cserébe” a kormányzattól kikövetelhetnék a közúti infrastruktúra fejlesztését. Így legalább az egyik működhethetne megfelelő színvonalon!

A rendszerváltás, de még inkább a schengeni határnyitás nyomán felerősödtek a remények, melyek a határon átnyúló gazdasági kapcsolatokban látták a fejlődés lehetőségeit. A kistérség ún. északi megnyitását célozta a Pöstyénpusztánál az Ipolyon átívelő – a II. világháborúban megsemmisült – híd újjáépítése. A 76 méter hosszú híd és a több mint két kilométernyi kapcsolódó útszakaszok kivitelezési költsége mintegy 3 millió euró volt. A Katalin-híd átadására – bár az alapkövételé még 2004-ben megtörtént – 2012 februárjában került sor. Azonban a gazdasági fellendülést váró elképzelések alig váltak valóra. A szomszédos - salgótarjáni, balassagyarmati - kistérségek is csak korlátozottan tudják kihasználni a határok adta lehetőségeket - a szécsényi még kevésbé. A térségben nincsenek vonzó munkahelyek, és a kisváros sem jelentős bevásárlóközpont. A híd turizmusra gyakorolt hatása sem jelentős. A Szécsénybe látogatók közül csak néhány

százalék a Szlovákiából érkező turisták aránya. A közeli – határátkelővel szintén rendelkező – Ipolytarnóc méltán híres Természetvédelmi Területét („Ősvilági Pompei”) külföldi (szinte teljes egészében szlovákiai) látogatóinak aránya is mindössze 5 %, ami néhány száz főt jelent évente. (Engelberth, 2012. p.287.)

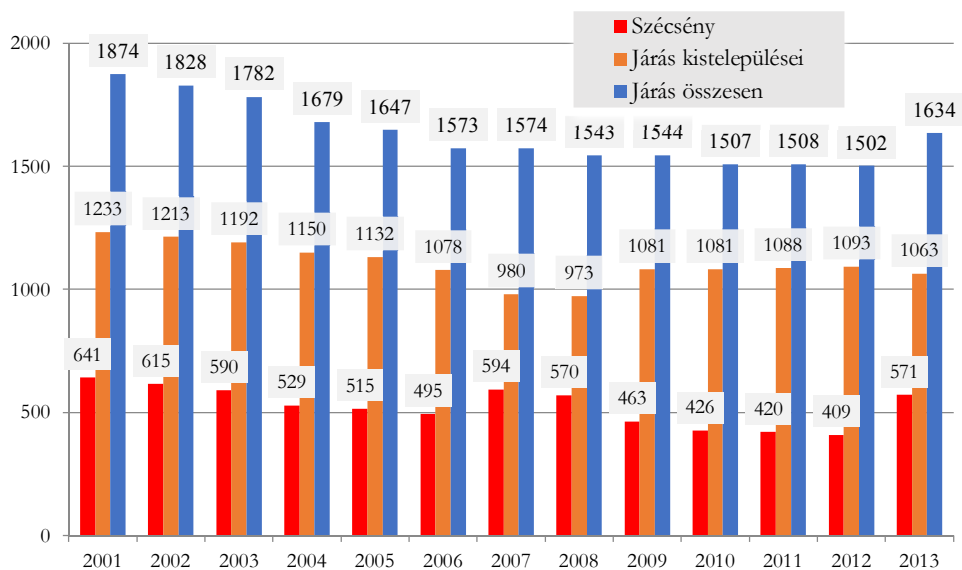
Ugyanakkor 2011 októberében adták át – a Szécsénytől alig 15 km-re lévő – a szlovákiai Rárós és a magyar oldalon fekvő Rárópuszta közötti Madách-hidat. Az egymáshoz közeli hidak felépítése joggal vet fel kérdést: Érdemes-e a szűkös forrásokból a határon túli települések elérhetőségét ily mértékben javítani, miközben az országos gazdasági vérkeringésbe bekapcsolódást biztosító közlekedési folyosók minősége sem megfelelő? A hidak valóban erősítik az idegenforgalmat, azonban inkább a „kifelé” irányulót. A határ túloldalán fekszik az alsósztrégovai aquapark illetve a Rapp község melletti termálvizes strand. A magyar oldalon 80-100 km-es körzetben nincsenek hasonló lehetőségek, így a nyári hónapokban számos helyi lakos keresi fel a szlovákiai fürdőhelyeket. Kérdés, hogy a jövőben az idegenforgalmi kínálat határon túli bővülését ki tudják-e kihasználni a magyar oldalon fekvő települések, például az ún. Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc idegenforgalmi tengely?

A kistérség demográfiai helyzete

A kistérség – miként megítélésem szerint az országé is – kiemelt problémája a rendkívül kedvezőtlen demográfiai helyzet. A lakosság folyamatos csökkenésének, és elöregedésének vagyunk a tanúi.

A térségben a demográfiai változások figyelemre méltó folyamatokat mutatnak. A lakosság csökkenéséért – meglepő módon – inkább a központi település fogyatkozása a felelős. 2013-ben 6,4%-kal éltek kevesebben Szécsényben, még a környék kistételepüléseiben az lakónépességének a száma kb. 5,5%-kal esett vissza tíz esztendő alatt. A kistérség lakossága így összesen 5,8%-kal csökkent az említett időszakban. (Összehasonlításképpen, az ország lakossága kb. 2,4%-kal, viszont Nógrád megyéé közel 10%-kal esett vissza ezen időtartam alatt.) A kistérség lakossága évente átlagosan 115 fővel (0,6%-kal) csökken 2013 óta.

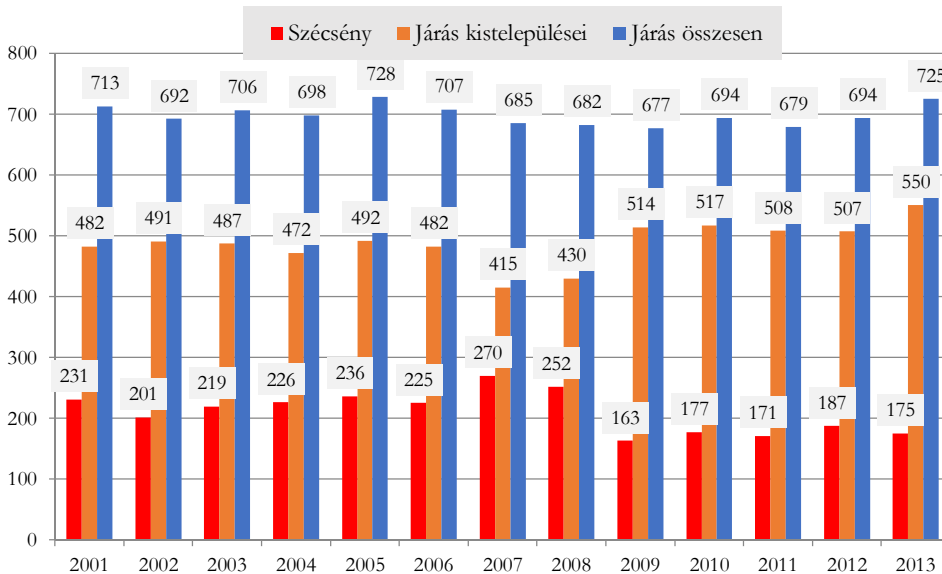
A központi funkciót betöltő város tehát – a statisztikai adatok alapján – kevésbé tudja megtartani a népességét, mint a körülötte lévő falvak. Adódik a kérdés: miért fordulhat ez elő? A kisvárosi lakosság képzettségéből, mentalitásából, korösszetételéből fakadóan sokkal mobilabb, azaz megtehették, hogy elköltözzenek, más térségekben keressenek munkát illetve megélhetést.



1. ábra. Az általános iskolába járók számának alakulása a szécsényi járásban 2001 és 2013 között (fő)

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis, 2015.

A falvak idős népessége, illetve a jórészt halmozottan hátrányos helyzetű – gyakran roma – lakossága viszont ezt nem képes megtenni. Erőteljesebben megfogalmazva: az évtizedekig nagyon nehéz helyzetben lévő kistételepülésekről a mobilitásra alkalmas és hajlandó rétegek nagyobb részt már elköltöztek. Az elvándorlás – ahogy más hasonló periférián lévő vidéki térségeket is – elsősorban a fiatal, gazdaságilag aktív, képzett, versenyképes szaktudással rendelkező rétegeket érinti, mivel ők jóval magasabb jövedelemhez juthatnak más településeken. A fiatalok felsőfokú tanulmányaik befejezése után nem térnek vissza szülőföldjükre, hanem a jobb megélhetést biztosító távoli városokban telepednek le. Ebből a szempontból kifejezetten hátrányos a főváros viszonylagos közelsége, hiszen erőteljesen érvényesül „elszívó hatása”. Ugyanakkor az utóbbi években megjelent a külföldi kitelepülés és/vagy munkavállalás is a térségben. A demográfiai és ezzel együtt a gazdasági folyamatok egy innovatív, valódi értelemben vett helyi polgári társadalom, egy helyi középosztály kialakulását teszik lehetetlenné.



2. ábra. Az óvodába járók számának alakulása a Szécsényi járásban 2001 és 2013 között (fő)
 Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis, [2015].

A térség útban van a folyamatos előregedés, az elszegényedés, és így az elnéptelenedés felé, amit alátámaszt az oktatási intézményekbe járók számának alakulása is.⁴ Az általános iskolába járó tanulók száma az ezredforduló után folyamatosan csökkent, 2012-ig mintegy 20%-kal. A városban illetve a járási kistelepüléseken azonban nem azonos mértékű volt a visszaesés: 2012-ben Szécsényben 36%-kal kevesebb általános iskolás volt 2001-hez képest, még a járás többi településén összesen „csak” 11%-os volt a csökkenés. 2013-ban emelkedést mutatnak a számok, ennek azonban az központi szerepet betöltő város oktatási rendszerének a változása áll. 2012-ben ugyanis Szécsényben katolikus oktatási intézmény nyílt – óvoda, általános iskola és gimnázium együtt – „hirtelen” átvéve mintegy 660 diákot az állami (önkormányzati) oktatásból. Így számos diák a nyolc évfolyamos önkormányzati (állami) gimnáziumból az egyházi intézményben folytatta tanulmányait, a 14 év alattiak az általános iskolai osztályokban. A statisztika itt tehát csalóka, ugyanakkor joggal merül fel a kérdés: Szerencsés-e, egy előregedő, romló demográfiai helyzetben lévő településen ilyen formában „elaprózni” az erőforrásokat egy közszolgáltatásban?

Kistérségi szinten az óvodás gyermeke számában nincs jelentős változás az ezredforduló óta. Ugyanakkor, amíg a 13 kistelepülésen összességében növekedett az óvodába járók száma - 2013-ban kb. 14%-kal magasabb volt a számuk, - addig a városban, Szé-

⁴ A kistérség oktatási rendszerét a járási adatokkal szemléltetem. Ezt indokolja, hogy a régió települései egy tankerülethez (a szécsényihez) tartoznak. Másrészt – mivel a járás éppen egy településsel bővebb, mint a kistérség, és ez a falu Szalmatercs, ahol egyébként sincs oktatási intézmény – a járás és a kistérség adatai megegyeznek.

csényben 25%-os csökkenést mutatnak a statisztikák.⁵ A növekedést a 3 éves kortól kötelező óvodáztatás okozta, és nem a születési mutatók javulása.

A hazai peremterületek lemaradását jellemzik és növelik el- és bezártságuk, nemcsak fizikai értelemben, hanem információhoz jutás, az információáramlás területén is. Európa közepén széles – hátrányos helyzetű - társadalmi csoportok maradnak ki a globális világ változásaiból, tartósítva ezzel a leszakadást. A fenntartható és működőképes helyi társadalom és gazdaság érdekében is nagy hangsúlyt illene fektetni az oktatásra, képzésre és ezzel együtt a mentalitás- és tudatformálásra is.

A Nógrád megyei fejlesztési terv megemlíti: „Az iskolai oktatás nagy feladata a honismeret és az anyanyelvápolás tudatos felvállalása és feltételeinek megteremtése.” Úgy vélem – és nem lebecsülve az előbbieket fontosságát – ahhoz hogy a térség népessége ne a változó és globalizálódó világ vesztese legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni az idegen nyelv – elsősorban az angol –, az informatika oktatására gyermekkortól egészen a felnőttkorig. Ezt pénzügyi-anyagi ösztönzőkkel (pl., nyelvvizsga díjak térítése), ingyenes tanfolyamokkal lehet támogatni. A működőképes helyi társadalom elképzelhetetlen a szélesebb körű a pénzügyi-, gazdasági-, és társadalmi ismeretek terjesztése nélkül. A mentalitás változását segítheti a társadalmi szolidaritás erősítése. Ezeknek a folyamatoknak a menedzselésére véleményem szerint szintén szükséges forrásokat biztosítani, egy a feladatot ellátó önálló rendszerhez, szervezethez rendelve.

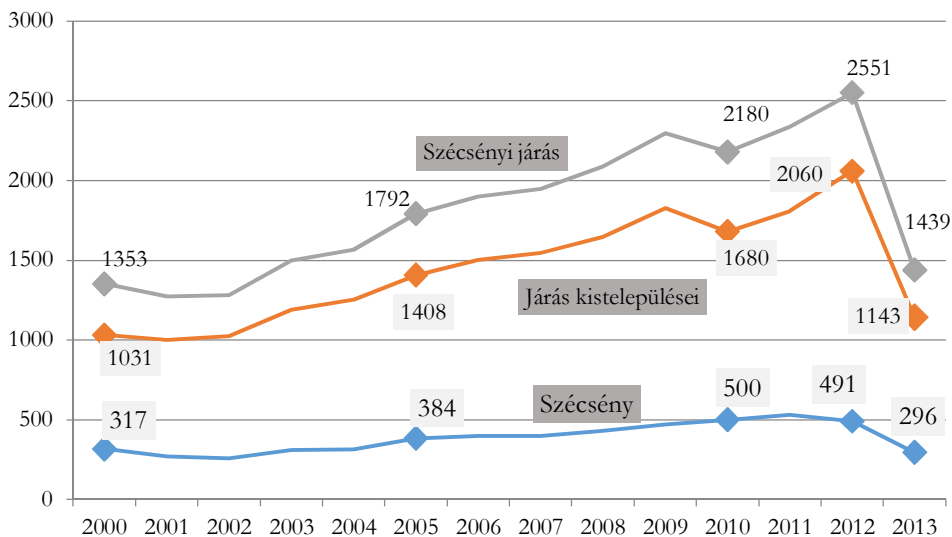
Észak-Magyarországon és Kelet-Szlovákiában, a határ két oldalán él Európa legnépesebb roma populációja. Nógrádban a roma lakosság aránya a megyében tartósan közelíti a 20%-ot. A szécsényi térségben az arányuk még magasabb. Az országosan is ismert társadalmi-szociális összefüggések miatt, a romák által magasabb arányban lakott településeken kedvezőbbek a születési mutatók. A területfejlesztési programok több helyen megfogalmazzák az problémákat, ugyanakkor konkrét illetve a szécsényi térségre vonatkozó terveket, programokat nem jelölnek meg. A roma lakosság integrációjához az oktatáson át vezet a „főút”. A széles közösség érdekében a hátrányos helyzetű gyermekek számára, kisebb osztálylétszámokra, egész napos iskolára, több pedagógusra és pedagógiai szakemberre, programokra van szükség.

Munkanélküliség

A térség fenntartható fejlődésének (működőképességének) talán éppen a legnagyobb akadálya a hatalmas mértékű munkanélküliség. Ezen a téren a központ helyzete valamivel kedvezőbb a falvakéhoz képest. 2012-ben a kistelepüléseken élők közül minden 7-dik ember volt munkanélküli, még Szécsényben minden 12-dik állampolgár. /A teljes lakosságszámra számítva./ 2000-hez képest a kistelepüléseken megkétszereződött a nyilvántartott munkanélküliek száma 2012-ra. A növekvő tendencia folyamatos volt,

⁵ Az általános iskolába és az óvodába járók adatsoraiban a 2007 és a 2008-as évek hirtelen változásai annak tudhatóak be, hogy 3 település - Szécsény, Nagylóc és Nógrádszék – közoktatási társulást hoztak létre és a diákok a szécsényi intézményben kerültek nyilvántartásba.

egyetlen évet, a 2010-es esztendő kivéve. A térség alapvető társadalmi-gazdasági gondjának felszámolásában tehát nem történt előrelépés az ezredforduló után. A leszakadás folyamatos lokális és globális viszonylatban egyaránt. A munkanélküliségi adatok is megerősítik azt a következtetést, hogy Szécsényhez képest, a járás kistelepüléseinek a lakosságát kevésbé jellemzi a fizikai mobilitás. A 2013-as adatokat célszerű külön értékelni. Bár a statisztika kedvező változást mutat a munkanélküliség terén, háttérben azonban egyértelműen a közfoglalkoztatási rendszer kiterjesztése áll.



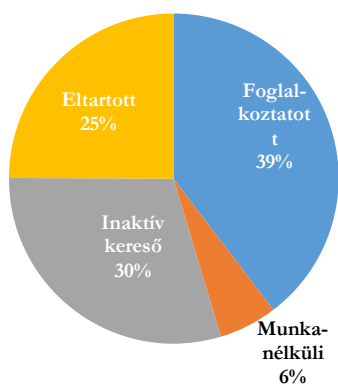
3. ábra. Nyilvántartott álláskeresők száma 2000-2013.

(2005 előtt regisztrált munkanélküliek, adott év december 20-i állapot)

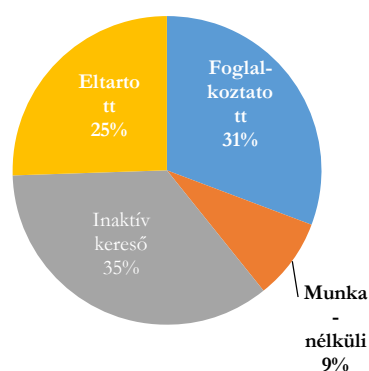
Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis, 2015.

A gazdaságilag aktív népesség aránya Nógrád megyében kedvezőtlenebb az országos mutatóknál. A szécsényi kistérségi adatok szerint is, az országosnál jelentősen kisebb mértékű a foglalkoztatottak és nagyobb mértékű az inaktív keresők (pl. nyugdíjasok) aránya. Maga a kisváros mutatói nagyon hasonlóak az országos számokhoz, viszont ha önmagában a kistérség falvainak adatsorát vizsgáljuk, markáns különbségek rajzolódnak ki, melyek jól példázzák a régió demográfiai és munkaerő-piaci állapotát. Tízből négy lakos – országosan tízből három – inaktív kereső, a foglalkoztatottak részesedése csak 26% (szemben a szécsényi 41%-kal). A munkanélküliek aránya (9%) magasabb az országos (6%) és a térségi központi (7%) mutatóknál is. Ha a két népszámlálás közötti eltelt időszak folyamatait vizsgáljuk, az látható, hogy Szécsényben az eltartottak – főleg az iskoláskorú fiatalok – aránya csökkent látványosan (26-ról 22%-ra), miközben a kistérség más településén – bár csökkent az inaktív eltartottak aránya – a munkanélküliség emelkedett (6-ról 9%-ra.) A kistérség településeinek a lakosság kétharmada eltartottnak

vagy inaktív keresőnek számít. (KSH, A 2011. Évi Népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye. 2013.)



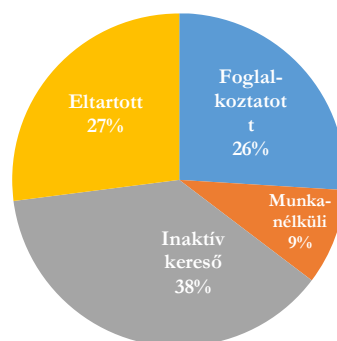
Magyarország



Szécsényi kistérség



Szécsény



Szécsényi kistérség kistélepülései

4. ábra. A népesség gazdasági aktivitása 2011-ben

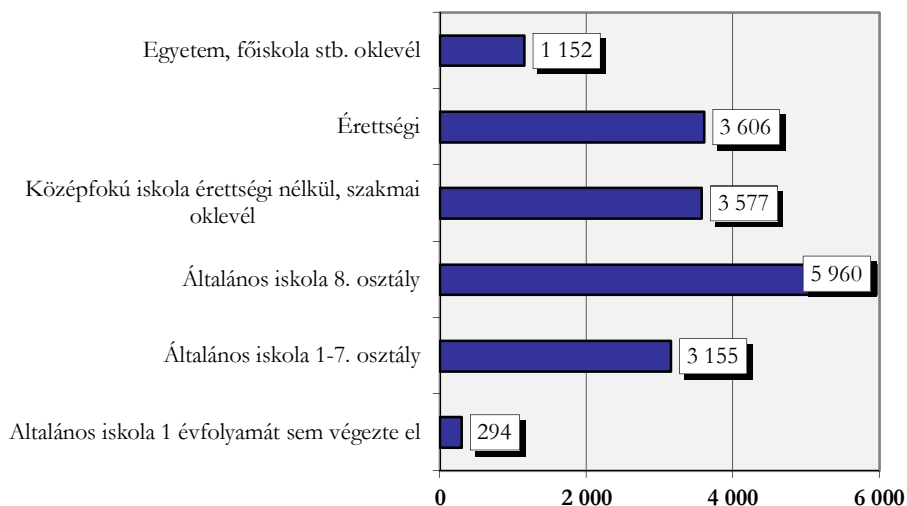
Forrás: 2011. Évi Népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye, 2013.

A foglalkoztatók a térségben betanított, nem túl kvalifikált munkaerőt alkalmaznak, elsősorban az alacsony munkabérekből adódó gazdasági előnyöket használják ki. Indokolja ezt a térségben élők képzettség szerinti megoszlása is. (5. ábra). Jellemző, hogy a térség legnagyobb foglalkoztatója – ideszámítva az önkormányzati tulajdonú vállalkozásokat is – a szécsényi önkormányzat. A járásban egyetlen 100 főnél több főt foglalkoztató vállalat működik. A korábban váci és romhányi telephellyel is rendelkező vállalkozás az egykori ELZETT Művek telephelyén 1992-ben kezdte meg a működését. Sokáig a megye legnagyobb foglalkoztatójának számított, mintegy 1000-1200 embert alkalma-

zott, és különböző műszaki-híradástechnikai alkatrészeket gyártott, elsősorban exportra. A technológiai megújulásra nehezen képes társaság 2002. után súlyos válságot élt át, és a felszámolási eljárás során tulajdonosváltás is történt. A legnagyobb veszteség a térség számára azonban az, hogy a munkavállalói létszám napjainkra 100 fő közelébe csökkent.

A másik jelentős üzem az 1997-ben megtelepült dán tulajdonú vállalkozás, amely gertyaöntő üzemet létesített, és évekig több mint 500 főt foglalkoztatott (2002-ben ez volt Európa harmadik legnagyobb ilyen profilú üzeme.). A jobbra kézi munkával készített termékek piaca a nyugat-európai országok. A vállalat az évtized közepén szintén válságba került, és létszáma 50 fő alá csökkent.

Összességében e két helyi nagy foglalkoztatónál az elmúlt években 1000-1200 munkahely szűnt meg. A gond az, hogy ezeket tulajdonképpen semmi sem pótolta. Hatalmas vesztesége ez a járásnak és tágabb értelemben véve Nógrád megyének is. (Összehasonlításként: olyan ez, mint ha a közel 2 milliós Budapesten kb. 100 ezer munkahely tűnt volna el a piacról.)



5. ábra. A 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a Szécsényi járásban 2011-ben

Forrás: 2011. évi Népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye, 2013.

A szécsényi kistérség nagyon kedvezőtlen adottságokkal rendelkezik abban a versenyben, ami a gazdasági fellendülés feltételeinek a megteremtéséért folyik. Már a 64/2004. számú kormányrendelet is a lemaradó térségek közé sorolta a szécsényi kistérséget, majd a 311/2007. (XI. 17.) kormányrendelet is a leghátrányosabb térségek közé sorolta. 2013 januárjában a Kormány kijelölte az ország társadalmi-gazdasági leszakadással leg-

inkább érintett 47 térségét, mint szabad vállalkozási zónákat. Köztük van – a salgótarjáni és a bátonyterenyi térségekkel együtt - a szécsényi térség is. A beruházók jelentős adókedvezményeket kaphatnak, azonban ennek ellenére jelentős munkahelyteremtés nem történt 2014 tavaszáig.

A térség ingatlanpiacának helyzete

A város és a térségének egyik legnagyobb problémája – a foglalkoztatási és a demográfiai problémákból eredően – a helyi ingatlanpiac helyzete. A 2008-as válság után jelentősen - az ország különböző területein eltérő mértékben - csökkentek az ingatlanok, lakások árai. Több, eleve alacsony lakáspiaci árszínvonalú megyében – pl: Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád - különösen nagymértékű, több mint 20%-os volt az árak esése. (KSH, Lakáspiaci árak, lakásárindex, 2013. p.3.) Ezzel szemben például Győr-Moson-Sopron megyében a 2008-ban 148 ezer forintot kitevő négyzetméterár a rákövetkező években alig csökkent. Az otthonterkep.hu oldal alapján a Nógrád megyei átlagos lakásár 76 Ft/m² volt 2013-ban, ami alig egyharmada az átlagos budapesti árhoz képest. Ugyanakkor a Szécsény térségében mindössze 53 ezer forint volt egy m² átlagos ára.

A megyében és benne a szécsényi kistérségben általános gond az ingatlanok állapotának a leromlása, az ingatlanállomány folyamatos elöregedése. A 40 éves és idősebb lakások hányada ugyan a Bátonyterenyi térségében a legmagasabb (67%), de Szécsény térségében is jelentős (62%). (KSH, 2011. Évi Népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye p.57.).

Akárcsak más elmaradott, perifériális helyzetben lévő régióban, a kistérségben is rengeteg az üres ingatlan, ház, lakás. A rossz helyi jövedelmi viszonyok, illetve az elvándorlás miatt nincs kereslet, így az évek alatt felhalmozott – gyakran az egyetlen jelentős családi vagyonelem – leértékelődik. Ez az amúgy többségében szegény lakosság vagyoni helyzetét tovább rontja. Az minimális kereslet miatt „befagyott” vagyonok azon túl, hogy az elszegényedést fokozzák, lehetetlenné teszik – hogy a piaci értékesítés után, vagy hitelfedezetként – helyi kisvállalkozások induló tőkéi legyenek. A fennálló ingatlanállomány állapota csak romlik, a tulajdonosok természetesen ilyen gazdasági szituációban nem elsősorban ezek felújítására, állagmegőrzésére fognak pénzt fordítani. A helyi és megyei fejlesztési tervekben nyoma sincs, hogy mit kellene kezdeni ezzel a helyzettel.

Meglátásom szerint, szemléletváltásra van szükség ezen a területen is. Mivel nagy valószínűséggel a térség népessége hosszú távon át csökkenni fog, a helyi fejlesztések során, az extenzív jellegű fejlesztések helyett (újakat építeni), a meglévőök felújítására szükséges koncentrálni. (Például a lakásfelújításokat lenne célszerűbb támogatni inkább, az újak építésével szemben.) Hosszú távon egy kisebb, de fenntartható gazdasági és társadalmi (szociális) infrastruktúra megteremtésére van szükség.

Fejlesztések és idegenforgalom

A gazdasági életet megpezsdíteni szándékozó beruházások az elmaradott térségekben főleg az infrastruktúra és a turizmus területén jelentek meg az elmúlt években. Megítélésem szerint térségi és megyei szinten is túlhangsúlyozva, sokan az idegenforgalom fejlesztésében vélték megtalálni a fejlődés forrását, a „kitörési pontot”. Az ebben rejlő lehetőségeket természetesen nem lehet kiaknázatlanul hagyni, hiszen plusz bevételt jelenthet a településeknek, illetve az ott élők egy részének. Kiegészítő jövedelme lehet az ezzel foglalkozóknak, azonban jelentős – gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot szolgáló – élénkítő hatás ettől az ágazattól nem várható.

A termelői szféra beruházásai, a vállalkozások fejlesztései alig érték el a térséget az elmúlt években. Ilyen helyzetben a települési önkormányzatok – illetve az általuk alkotott társulások – szerepe a térségben megváltozott, túlmutatva a szokványos közigazgatási-hivatali-fenntartói funkciókon. A helyi tőke illetve a külső befektetők hiánya miatt az önkormányzatok az egyetlen olyan szereplőkké váltak, amelyek jelentős fejlesztési forrásokat voltak képesek a településre illetve a térségükbe vonzani - természetesen pályázatok segítségével. Egy önkormányzat így jelentős gazdasági szereplővé vált, tulajdonképpen az egyetlen olyan tényezővé, amely valamiféle előrelépést, fejlesztést tudott felmutatni a helyi közösség számára. A termelői, a piacon folyamatosan eladható termékek előállítását megcélzó fejlesztésekre természetesen az önkormányzatok nem voltak alkalmasak, és nem is a feladatuk.

Nógrád megye egyik – talán legmeghatározóbb – idegenforgalmi térsége a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc tengely. (Hollókő a szécsényi kistérség része, még Ipolytarnóc a salgótarjáni kistérséghez tartozik). A megyei és a helyi fejlesztési elképzelések gyakran emlegetik a történelmi, néprajzi és geológiai értékeket bemutató turisztikai tengely lehetőségeit, több fejlesztési koncepcióban megjelentek, mint a fejlesztések hivatkozási alapjai. A terület valóban gazdag ilyen látnivalókban, az említett három település ki is egészítik egymást: Hollókő a néprajzi hagyományaival, Szécsény a történelmi emlékeivel, Ipolytarnóc a geológiai értékeivel tűnik ki.

2004 és 2007 között történt meg – közel 1 milliárd forintos beruházással – Szécsény város történelmi városmagjának rekonstrukciója, illetve a belvárosban található Forgách Kastély – és a benne működő Kubinyi Ferenc Múzeum - épületének felújítása. A város valóban egy nagyon szép, hangulatos új központot kapott. Azonban a beruházás nem váltotta be minden téren a hozzáfűzött reményeket. Az idegenforgalmat, ezáltal a helyi gazdaságot élénkítő hatása elmaradt. Ahogy a statisztikai adatok mutatják, a fejlesztések hatására egyáltalán nem következett be a kisvárost felkereső turisták számának az emelkedése. (Az, hogy a település belső része tetszetősen megújult, kevés a társadalmi-gazdasági hanyatlás megállításához.

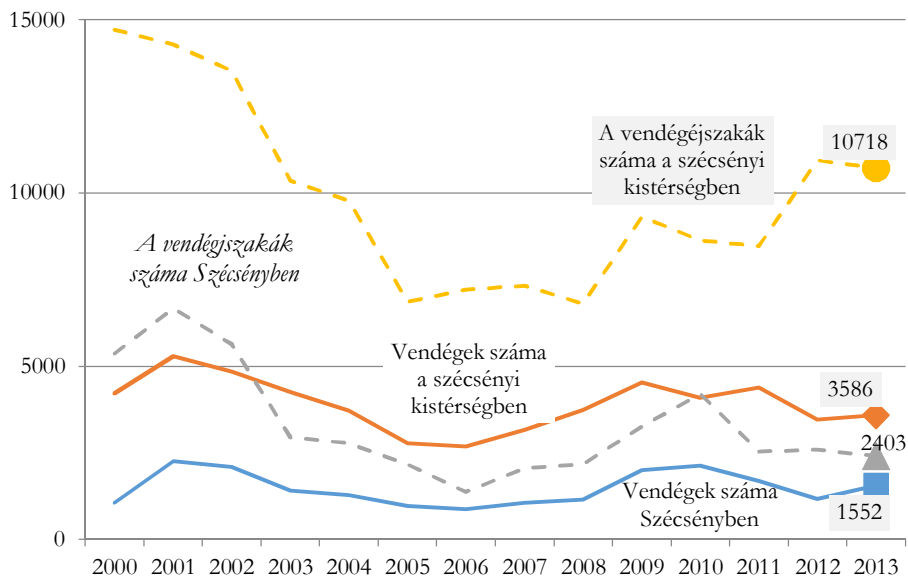
2008 márciusában nyílt meg egy 58 férőhelyes új szálloda Szécsényben. Egy helyi vállalkozás 50 millió forintot nyert turizmusfejlesztés címen idegenforgalmi szálláshelyek és egy konferenciaközpont létrehozására. A pályázatot – nem anyagilag - támogatta a település önkormányzata, miközben saját tulajdonú vállalkozásán keresztül kihasználatlan

kapacitásai voltak ezen a téren. Másrészt a város művelődési háza felújításra szorul, színházterme jórészt kihasználatlan. (Művelődési ház és konferenciaközpont együttes működésére éppen a megyében, Salgótarjánban találunk példát). A fejlesztést megelőző években a turisták számának alakulása nem indokolt egy ilyen beruházást. Szécsényben 2001-től 2007-ig folyamatosan csökken a vendégek és az eltöltött vendégéjszakák száma egyaránt. A megépült hotel napjainkban is jórészt kihasználatlan. A felújított belvárosban szintén minimális kapacitással, alkalomszerűen működik egy panzió.

A történelmi városmag fejlesztése folytatódott 2010 és 2012 között. A projekt összköltsége 945 millió forint volt, melynek döntő részét európai uniós forrás biztosította. A komplex fejlesztés célja a város és a környező térség társadalmi, gazdasági és turisztikai fejlődésének elősegítése volt. A belváros újabb részei újultak meg, többek között az evangélikus templom, a városháza és az egykori városfal. A magántulajdonban lévő déli szögletes bástya felújítása is megtörtént, melyben /ismét/ egy konferenciaterem került kivitelezésre.

2013-ban Szécsény központjában, a sétálóutcában egy korábbi lakóingatlan felújításával került átadásra egy újabb, pályázati úton közel 40 millió forinttal támogatott igen tetszetős és színvonalas étterem, kiegészülve egy turisztikai információs irodával és egy ún. kézműves bemutató teremmel. Ugyanakkor az új étterem szomszédságában, az ún. történelmi városmagban az alacsony kereslet miatt csak alkalmi jelleggel működik egy étteremmel ellátott panzió, és számos más ingatlan is évek óta áll ott üresen. Kérdés, hogy a szűk helyi piacon, a közeljövőben nem egy másik, közeli színvonalas étterem működését lehetetleníti el az új komplexum?

A szécsényi és a kistérségi idegenforgalom statisztikai adatai azt mutatják, hogy az elmúlt évek fejlesztéseire alapozott fellendülés a turizmusban nem következett be. (6. ábra) Ezt alátámasztják, a vendégek számának és a vendégéjszakák számának alakulása a kereskedelmi szálláshelyeken. A Központi Statisztikai Hivatal statisztikái szerint a 2000-es évek elejétől visszaesett a turisták száma. Ennek jelentős részben az az oka, hogy 2004 és 2007 között történt meg – az említett – Szécsény város történelmi városmagjának rekonstrukciója. Ugyanakkor némi optimizmusra ad okot, hogy a kistérségben eltöltött vendégéjszakák száma 2008 óta emelkedő trendet mutat.

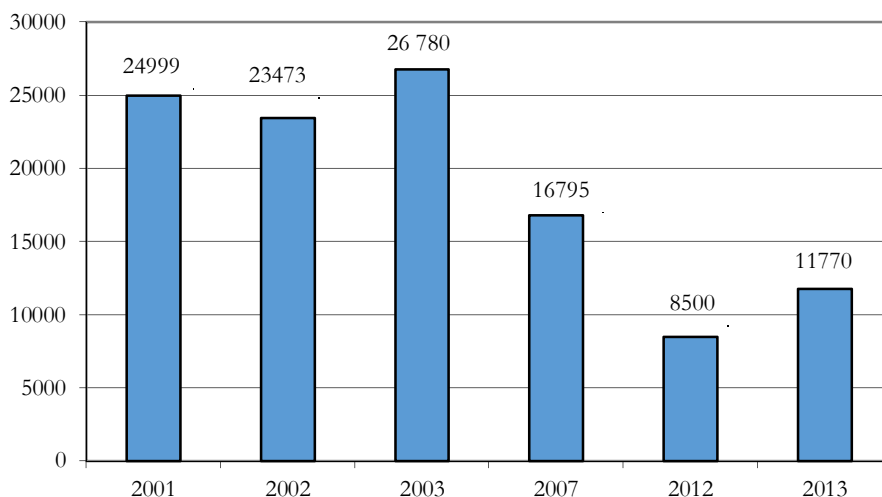


6. ábra. A vendégek és a vendégéjszakák számának alakulása a szécsényi kistérségben⁶

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis, 2015.

A térség idegenforgalmának jelentős gondja, hogy jobbra egy napot vagy ennél is kevesebb időt töltenek a látogatók a városban. Így a Statisztikai Hivatal adatbázisa „csalóka” lehet. A Szécsényt felkereső turisták számának pontosabb megbecsülését segíti a helyi múzeumot meglátogatók száma. (Kevés látnivaló révén nagy valószínűséggel állítható, hogy ha egy turista felkeresi Szécsényt, minden bizonnyal megtekinti a kastélyban található múzeumot is.) 2003-ban – e beruházás előtt a látogatók száma 26 780 fő volt (2001-ben 24 999 fő, 2002-ben 23 473 fő), 2007-ben – a beruházás utáni évben – azonban csak 16 795 fő. 2014-ben a múzeum 12 034 látogatót fogadott, ami még mindig elég kevés a korábbi adatokhoz képest (7. ábra). Az is kitűnik, hogy nagyon csekély számú turista vesz igénybe kereskedelmi szálláshelyet a térségben. A jobbra „egynapos látogatók” között pedig nagyon kevés a külföldi. 2014-ben a múzeumlátogatók kb. 4%-a – 450 fő érkezett – az Európai Gazdasági Térség valamely államából. (A Kubinyi Ferenc Múzeum és a Krúdy Gyula Könyvtár 2014. évi Munkabeszámolója, p.4. http://www.szecsény.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1742&Itemid=136) - Szécsény Képviselőtestület Ülése 2015. február 24.)

⁶ A 2014-es szécsényi adatok nem teljes körűek. Szécsény településen ugyanis több hónapban is háromnál kevesebb szálláshely működött, így az adatok védettek, azaz a KSH nem adhatja ki. Azonban ez is, jelzi, hogy a helyi turizmus gyengélkedik.



7. ábra. A látogatók száma a szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeumban (fő/év)

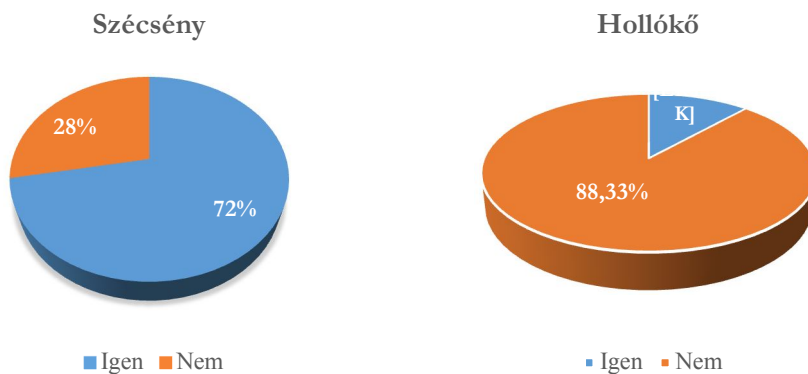
Forrás: Kubinyi Ferenc Múzeum

A kistérségi központ ugyan része az ún. Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengelynek, mely azonban nem vagy csak gyengén működik.⁷ A turisták alig mozognak tengely mentén, mind a Világörökség részeként ismert Hollókőre, mind a „Palóc Pompeiként” is ismert Ipolytarnóci Természetvédelmi Területre egynapos turisták érkeznek, és nagyon ritkán mennek tovább Szécsény vagy más település felé. A KSH adatai szerint a kereskedelmi szálláshelyet igénybe vevő turisták az elmúlt években átlagosan mindössze 2-4 napot töltöttek el a kistérségben. (KSH, Tájékoztatói Adatbázis, 2015.)

A térségi turizmus fejlődésének egyik akadály a látogatók információhoz juttatása. A szomszédos illetve más megyei idegenforgalmi célpontok marketingje a helyszíneken további lehetőségeket rejtnek magukban. A Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc idegenforgalmi tengelyt 2011-ben vizsgáló kutatás⁸ során a megkérdezett látogatók 52%-a mondta azt, hogy nem kapott megfelelő információkat más Nógrád megyei látnivalókról. Ennek egyik akadály a összefogás, az együttműködés hiánya a térségben. (A felmérés során kiderült például az is, hogy rengeteg Hollókőbe érkező turista azt sem tudta, hogy hol van pontosan Ipolytarnóc, és milyen látnivaló van a településen.)

⁷ Engelberth (2012): Idegenforgalom Nógrád megyében a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengely mentén - In: Útkeresés és növekedés. Tudományos Évkönyv. Szerk: Majoros Pál. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest 2012. pp. 279-288.

⁸ Engelberth (2012): Idegenforgalom Nógrád megyében a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengely mentén - In: Útkeresés és növekedés. Tudományos Évkönyv. Szerk: Majoros Pál. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest 2012. pp. 279-288.

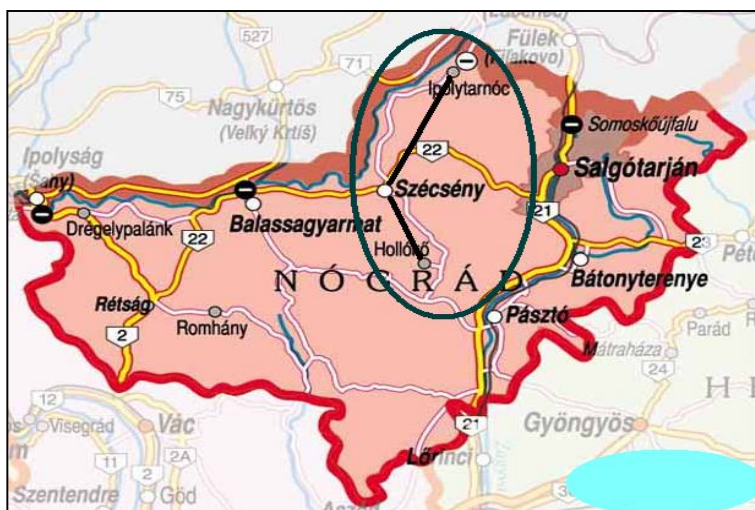


8. ábra. Turisták aránya, akik Szécsénybe illetve Hollókőbe érkezésük előtt megálltak turisztikai céllal más településen

(Felmérés: Hollókő, 2011. április 24. Húsvét, Szécsény 2011. május)

Forrás: Engelberth I., 2012, p. 281.

Hollókő - mint világörökségi helyszín - kiemelt helyzete arra ösztönözhetné a turizmus fellendítésében érdekeltet, hogy ezen a településen érdemes hangsúlyos információs tevékenységet folytatni, tájékoztatni a vendégeket: milyen lehetőségek, látnivalók találhatóak még a térségben? Erre következtethetünk abból, hogy a hollókői látogatók közel 88%-a megérkezése előtt nem állt meg más településen turisztikai céllal Nógrádban, még a Szécsénybe érkezők 72%-a igen. Nekik is közel 60%-uk Hollókőt említette megelőző állomásként! (8. ábra)



9. ábra. A Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc idegenforgalmi tengely elhelyezkedése

Forrás: Saját szerkesztés

Lehet-e kitörési pont a turizmus a térségben? Mint a fentebbiekből érezhető, a beruházások többsége nem hozta meg a várt gazdaságélénkítő hatást. Ugyanakkor a térségbe érkező turisták alacsony száma sem azt jelzi, hogy a jövőben a turisztikai ágazat tartósan tudná segíteni a helyi gazdaság fejlődését. Hogy csak az országos átlagot elérje a megye illetve a térség idegenforgalma – az országos mutatókkal összevetve - közel háromszorosára kellene növelni a látogatók számát, ami nem reális célkitűzés a jelen feltételek között!

Összegzés

Az uniós csatlakozás óta számos fejlesztés történt a térségben. A megvalósult, és az újabb és újabb tervek ellenére a kibontakozás nem látszik. Következetes és reális központi (állami) szerepvállalás nélkül elképzelhetetlen a nógrádi határ menti térségek felzárkóztatása. (pl: infrastruktúra fejlesztése, befektetések támogatása). Ugyanakkor a helyi tényezőknek gyakran nincsenek hosszú távú, fenntartható, kiforrott elképzeléseik a fejlesztésekről. A projektek gyakran nem épülnek egymásra, hatásaik esetenként a már meglévő kapacitások életképességét rontják. Sok ötlet megjelenik, és ehhez várják az éppen odailleszhető pályázati lehetőséget. Amelyikhez előbb találnak „forrást” az az elképzelés valósul meg. Meg kell jegyezni, hogy maga a „központ” sem segít ebben. Számatalan pályázati lehetőségeket kínált a múltban, gyakran ötletelésre kényszerítve ezzel a térségeket, akiknek vezetői (helyi elit) gyakran érdekeltek a viszonylag gyors és látványos, azonban a gazdasági előrelépést kevésbé szolgáló, gazdasági, társadalmi és sokszor környezeti szempontokból is – megkérdőjelezhető fenntarthatóságú „megoldásokban”. A helyi fejlesztések sokszor nincsenek összhangban a nagyobb területi egységek, közösségek (pl. megye, régió) érdekeivel.

A megoldás része egy jól elkészített, a térség adottságait figyelembe vevő fejlesztési koncepció elkészítése lehet, másrészt ennek megvalósításához külső megszerzése. A központnak az elmaradott térségek fejlesztését erőteljesebben kellene irányítania, a forrásokat koncentrálni a munkahelyteremtésre és a megközelíthetőség, a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére. Még akkor is, ha ez adott esetben – országos szinteken – rövidtávon népszerűtlen, és érdeksérelmekkel jár.

A különböző térségfejlesztési programok (megyei, kistérségi, városi) megfogalmazzák, hogy a népességmegtartó-képességet a vonzó élettér kialakításával szükséges növelni. Véleményem szerint a fejlesztési elképzelések nem akarják tudomásul venni, hogy a lakosságszám tartósan csökken. Mivel a tendencia mindenképpen tartós lesz, erre kell felkészülni. Így nem az extenzív fejlesztések (újak építése) támogatása a célszerű, sokkal inkább a meglévő infrastruktúra felújítása, racionalizálása. (Pl. nem az új lakások építését kell támogatni, hanem a meglévők felújítását.) Az ilyen településeken a belső területek fejlesztése lehet a célszerű a perifériális területekkel szemben, hogy ezáltal pezsgőbb, komfortosabb, élhetőbb belső maggal rendelkezzenek a települések. Egy kisebb, de fenntartható gazdasági és társadalmi (szociális) infrastruktúra megteremtésére van szükség.

Szécsény város 2015-ös fejlesztési koncepciója (Szécsény Város Területfejlesztési Stratégiája, 2015.) például tanuszođa építését tervezi, ami a közeli – és kétszer nagyobb lakosságszámú – Bátorterenyé számára is ráfizetéses. (Helyette talán a közeli Balassagyarmattal kellene kooperálni egy fenntartható uszođaépítés és –üzemeltetés érdekében.) A tervek szerint egy 7 km-es kerékpárút is épül, miközben a közeli – amúgy már leromlott állapotú – Hollókő-Rimóc kerékpárút összekapcsolása a várossal tudná a helyi turizmust élénkíteni. (Kb. 5-6 km-es szakaszcól lenne szó.) Így segítve például a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengely működését is. A tervezett bicikliút gyakorlatilag kikerüli a várost és annak központját (Múzeum, sétálóutca, kolostor, éttermek), tehát nem a turisták „becsalogatását” ösztönzi. Új iparterület kialakítása sem feltétlenül célszerű, hiszen rengetek leépülő, üres ingatlan van jelenleg is a város határában.

A kistérség – ahogy más perifériális hazai terület – kiemelt problémája, az erőforrások folyamatos kiáramlása a gazdagabb területek felé. Egyrészt a pénzügyi-anyagi forrásoké, másrészt a humán erőforrásé (elváncdórlás). A térségfejlesztési programokban ezek megfogalmazása megtörténik, ám a konkrét tervek, intézkedések megfogalmazása hiányos, jobbra általánosságok jelennek meg. A gyakorlat pedig nem tudja megállítani a folyamatokat. A fiatal szakképzett munkaerő megtartására – pályázatok, ösztöndíjak, letelepedési támogatások – lenne szükség. (Például: a hátrányos helyzetű térségekben dolgozó tanárok, és más szakemberek kiemelt bérezésére.)

Kitörési pont lehetne, ha a jellegzetesen helyi termékek tudnának a helyi piacra kerülni, nem szorítanák ki ezeket „importtermékek”. A foglalkoztatás bővítése, a helyben képződött jövedelmek térségben tartása miatt szükség lenne olyan szervezetre és programra (pl. helyi marketing, lakosság tájékoztatása stb.) amely a helyi termékek piacát, termelését segítené, ösztönözné és szervezné. Elsősorban az élelmiszertermelés területén lehetne eredményeket elérni, illetve ösztönözni az alacsony képzettséggel rendelkező lakosság munkához jutását. Erre lehetne felfűzni például a helyi termékek piacra jutásához szükséges infrastruktúrafejlesztéseket (városi piacok, úthálózat, hűtőházak, helyi feldolgozó-üzemek stb.)

Kiemelkedőnek tartom a mentalitás, a gondolkodás változását. Országos szinten fontos felismerni, hogy a vidék leszakadása a fejlettebb területek vállát nyomja, és a későbbiekben – a jelenlegi folyamatokat feltételezve – ez súlyosbodni fog. De a vidéki társadalom mentalitásában is változásra van szükség. Sajnos ezt a helyi értelmiség, középosztály lassú eltűnése akadályozza! A gyakran önös érdekeket szolgáló fejlesztések megszüntetése, az egymás – szomszéd település, térség – érdekeit figyelembe nem vevő beruházások átgondolására van szükség. Hiányzik az a szemlélet: „ha a szomszédos településeknek jól megy, akkor nekünk is jobban fog menni”. Ez a szemléletváltoztatás/változás, ami a legnehezebb feladat!

A térség fejlesztéséhez szorosán illeszkednie kellene egy a fejlesztések valódi fenntarthatóságát, hasznosságát elemző rendszernek is!

Azonban elmúlt évek, évtizedek gyakorlatát követve folytatódhat a leszakadás – közte az elnéptelenedés – nemcsak az ország más vidékeihez, hanem más európai – például a szomszédos határ menti dél-szlovákiai – térségekhez képest is.

Hivatkozott források

BARÁTHI O. (2009): Adalékok Nógrád megye rendszerváltás utáni történetéhez (Kézirat)

ENGELBERTH I. (2012): Idegenforgalom Nógrád megyében a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengely mentén - In: Majoros P. (szerk.) Útkeresés és növekedés. Tudományos Évkönyv Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, pp. 279-288.

Beszámoló a Kubinyi Ferenc Múzeum és a Krúdy Gyula Könyvtár 2013. évi munkájáról. Szécsény Város Honlapja
http://szecseny.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1460&Itemid=136
(2014.02.28.)

Eurostat - Regional GDP - GDP per capita in the EU in 2011: seven capital regions among the ten most prosperous – Eurostat, Eurostat Release 29/2014. 2014.02.27.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/1-27022014-AP/EN/1-27022014-AP-EN.PDF (2014.02.27.)

A gazdasági folyamatok regionális különbségei, 2012. - Központi Statisztikai Hivatal Debreceni Főosztály, 2013. december, p.45
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/debrecengazdfejl/debrecengazdfejl12.pdf>
(2014.01.12.)

KSH Tájékoztatói Adatbázis (2015): Központi Statisztikai Hivatal Honlapja,
<http://statinfo.ksh.hu/Stainfo> (2015.07.07.)

Lakáspiaci árak, lakásárindex, 2013. Harmadik negyedév - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2013 <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/lakaspiacar/lakaspiacar133.pdf>
(2014.02.05.) p.5.

Nógrád Megye Statisztikai Évkönyve, 2013. – Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 2014.

Nógrád Megye Területfejlesztési Programja 2014-2020. – Nógrád Megye Közgyűlése, Nógrádi Területfejlesztési Nonprofit Kft.
http://megye.nograd.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=392&Itemid=215
(2015.07.05.)

Regional GDP - GDP per capita in the EU in 2013: seven capital regions among the ten most prosperous - Eurostat, Eurostat Release 29/2014. 2015.05.21.
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6839731/1-21052015-AP-EN.pdf>
(2015.07.27.)

Szécsény Város Területfejlesztési Stratégiája - Szécsény Város Honlapja, 2015. p.54.

http://szecseny.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1832&Itemid=136
(2015.07.01)

Top 50 Nógrád Megye 2013. - Nemzeti Adóhivatal Nógrád Megyei Igazgatósága, Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nógrád Megye Önkormányzata, Nógrád Megyei Hírlap 2013. p.48.

2011. Évi Népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye – Központi Statisztikai Hivatal, Miskolc, 2013. http://www.ksh.hu/nepszamlalas/teruleti_adatok (2015.07.12.)

www.otthonterkep.hu - [Central European Media & Publishing](http://www.otthonterkep.hu) /CEMP/. (2014.03.01.)